

////// zpráva //////////////////////////////////

Spaces and Flows. Second International Conference on Urban and ExtraUrban Studies. Prato (Itálie), 17.–18. listopadu 2011.

Radim Hladík

Ve dnech sedmnáctého a osmnáctého listopadu 2011 proběhla v italském Pratu konference *Spaces and Flows* s podtitulem „Second International Conference on Urban and ExtraUrban Studies“. Jak však ukázal samotný průběh konference, specifikace tématu na urbánní a mimo-urbánní výzkumy byla přinejmenším zavádějící, neboť problematika *prostorů a toků* – třebaže mnohdy metaforicky pojatá – vstupuje do stědu zájmu v řadě oborů. Zatímco v geografii mohou tyto dva pojmy operovat z hlediska svých fyzikálních a geofyzikálních atributů, v politických vědách mají důležitou roli například v konceptualizaci geopolitických deskripcí – včetně stále relevantních dichotomií globálního Jihu a Severu, stejně jako Východu a Západu. Z ekonomické perspektivy se prostor pojí s trhy a zdroji, zatímco toky odkazují

na cirkulaci komodit. Pro sociologii představuje prostor mimo jiné strukturující podmínku jednání, kdežto toky se mohou vztahovat k migračním procesům; prostor má rovněž sociální dimenzi v podobě „pole“ (Bourdieu), toky ve vertikálním pojetí pak souvisejí s mobilitou. V humanitních disciplínách lze prostor vymezit např. (porézními) hranicemi artefaktu. Konečně zkoumání vědy a techniky se mimo jiné věnují informačním tokům, odlivům a přílivům mozků nebo lokálnímu vědění. A výčet by mohl pokračovat...

Skladba účastníků konference odrážela tuto oborovou variabilitu ústředních pojmů, geografové však přeci jen převládali. Patrně to bylo především v případech zvaných plenárních mluvčích, kdy všichni tři pocházeli z geografických kateder. Po úvodu organizátorů (více o jejich pojetí konference viz níže) přednesl David Wilson (University of Illinois) příspěvek „Spaces, Flows, and the Inventing of Black-on-Black Violence“. Zabýval se vývojem urbánních zón na americkém středozápadě a fenoménem gentrifikace. Poukazoval na propojení „sociálních problémů“ a rasového diskursu – v tomto ohledu se bohužel nejednalo o nijak průkopnickou přednášku, ale to koneckonců u oslovení konferenčních shromáždění nebývá nutně ani zvykem, ani cílem. Julia MacLeavy (University

Zpráva byla vypracována v rámci projektu Grantové agentury České republiky „Současné přístupy v historické epistemologii“ P401/11/2338.

of Bristol) vycházela rovněž z šíře přijímaných premis „kulturního obratu“ v sociálních vědách, avšak její transformace tradičních kategorií politické ekonomie do kulturních dimenzí na příkladu programů renovace lokalit nebyla prosta neotřelých momentů. Poslední ze zvaných mluvčích, Kevin Ward (University of Manchester), hovořil – až druhý den konference – na téma toků urbanistických politik. V jeho výzkumu se koncept „urbanního“ vyvazuje z konkrétních lokalit a stává se „síťovým“ problémem, který je zapotřebí sledovat podél trajektorií jednotlivých politik městského rozvoje, jež se v různých kombinacích střetávají při formování partikulárních lokalit. Wardův příspěvek tak demonstroval užitečnost „síťového“ přístupu k novému promyšlení zaběhnutých témat.

Jádro konference samozřejmě spočívalo v paralelních sekcích. A právě v nich se zúročila interdisciplinarita umožněná šíří záběru emblematických pojmů. Patrné to bylo především z programu konference, ať už z názvů příspěvků, nebo z institucionální příslušnosti přednášejících. Referovat však mohou pouze o malém zlomku prezentací, jichž jsem se mohl zúčastnit – a harmonogram konference byl v tomto ohledu velmi omezující.

Jako slibný příspěvek se jevila studie kanadsko-francouzské dvojice badatelů, Eleny Laroche (Uni-

versité du Québec v Montrealu) a Vincenta Dutota (Ecole de Commerce v Paříži). Autoři v ní postavili do opozice „vědeckou legitimitu“ a „temporálně a prostorově vymezené vědění“. Podle nich to byl především informační rozmach posledních desetiletí, co narušilo univerzalistické nároky vědeckého vědění a „odhalilo“ je jako jeden ze způsobů produkce vědění mezi mnoha jinými. Bohužel, ani teoreticky, ani empiricky tento příspěvek nepřekvapil. Kontrastně pak působilo vystoupení doktoranda Princentské univerzity, Manishe Naga, jenž představil nový software pro vizuální reprezentaci síťových dat v geografickém prostoru. Nag program vytvořil pro potřeby svého výzkumu o mezinárodním obchodu, ovšem jeho využití se zdaleka neredukuje na ekonomickou sociologii. Výhody této aplikace lze ocenit při zpracování takových typů longitudinálních dat, u nichž je geografická projekce adekvátní. Samotný referát se sice obešel bez diskuse, bylo to však spíše proto, že posluchače odzbrojil svou přesvědčivostí. V kuloárech se jednalo o jeden z nejčastěji a pochvalně zmiňovaných příspěvků.

Z dalších prezentací lze k těm kvalitnějším zařadit také vystoupení Caroliny Ramirezové (Goldsmiths University). Ta se ve svém výzkumu zabývá chilskou diasporou ve Spojeném království

a prostřednictvím konceptu eko-paměti sledovala hnutí politických imigrantů, kteří pomocí rituálu výsadby „chilských“ stromů vytvářejí nejen místa, ale i komunity paměti. Tématu paměti se věnoval také Mohammad A. Chaichian (Mount Mercy University), jenž na příkladu výstavby afro-amerických monumentů v Jižní Karolině dokumentoval pokračující politiku americké konfedační paměti. Kolegyně Ramirezové, Karla Berrens (Goldsmiths University), prezentovala svou etnografickou studii „zvukové krajiny“, v níž pomocí hloubkových rozhovorů zjišťovala, jak totožná geografická lokalita může být mapována odlišnými způsoby, pokud je vnímána jako místo produkující zvuky. Zajímavým momentem pak je především schopnost členů imigrantských a sociálně vyloučených skupin, kteří si s pomocí přenosných hudebních médií „přivlastňují“ prostory, jež jim jsou tradičně zapovězeny. Objevny výzkum zaměřený na utváření politik představila Le Ang Nguyen (Indiana University v Bloomingtonu). S použitím kombinace kvalitativních a kvantitativních metod zkoumala informační toky v imigrantských komunitách v Římě a přesvědčivě ukázala neefektivnost oficiální komunikace směrem k těmto společenstvím. Zároveň poukázala na některé alternativní postupy, jimiž se imigranti dokážou účinněji politicky integrovat;

ani tyto způsoby však nejsou oproštěny od mocenských vztahů a hierarchií.

Michaela Sahar (University of Melbourne) se věnuje filosofii a antropologii a svůj příspěvek věnovala problematice veřejného prostoru v okupované Palestině z pohledu dětí a adolescentů. Po prezentaci úryvků ze stručných rozhovorů a dokumentárních fotografií se však propracovala k poměrně banálnímu a zároveň nejasnému závěru, totiž že „místo je důležité.“ Cauê Costa Capillé (Universidade Federal de Rio de Janeiro) se ve svém vystoupení pokusil demonstrovat propojení konkrétních architektonických realizací s teoretickými koncepty, jako je „generické město“ (Rem Koolhaas), „globální město“ (Saskia Sassen) či „ne-místo“ (Marc Augé). Po prezentaci následovala poměrně živá debata, terčem kritiky se však staly – tak trochu neoprávněně, jak už to někdy na konferencích bývá – především uvedené koncepty spíše než jejich užití v Capillého příspěvku. Konečně lze také zmínit pokus o porovnání vnímání komunity mezi domovskou zemí a diasporou, jak jej Ágnes Zsófia Mayer (Università degli Studi di Padova) provedla na příkladu indické etnické skupiny Gudžarů. Tato studie však publikum příliš nepřesvědčila: k jejím největším slabším patřila absence relevantních etnografických dat ze samotné Indie. Mayer se tedy – bohužel nevědomky

– zabývala komparací zkušenosti a paměti komunity spíše než dvěma typy zkušenosti.

Uvedený výčet konferenčních příspěvků pochopitelně nemůže být vyčerpávající. Ovšem je také nutno dodat, že by býval mohl být obsáhlejší, pokud by to organizace konference umožnila. Problém spočíval v tom, že v příslušných časových blocích probíhalo standardně sedm paralelních panelů. To je na spíše menší konferenci s méně než stovkou účastníků poměrně mnoho. Kromě nemožnosti navštívit větší množství prezentací tato dramaturgie vedla k tomu, že přednášející měli na některých panelech chvílemi převahu nad publikem. V situaci, kdy zhruba pětina účastníků konference působí jako panelisté a jedna nebo dvě prezentace přitáhnou větší pozornost, zbývající seminární místnosti nevyhnutelně zejí prázdnotou. Přitom „nutit“ účastníky, aby v každém okamžiku oželeli šest témat, nebylo vzhledem k velikosti konference vůbec zapotřebí.

Motivace organizátorů však byla zřejmá: čas ušetřený na panelových sekcích díky intenzitě programu byl věnován širším a jinak pojatým mítinkům. Vedle plenárních zasedání tak byla do programu začleněna poloformální setkání se zvanými mluvčími. Dále byl interdisciplinární rozsah konference usměrněn do čtyř „proudů“: 1) geografie, 2) sociologie, 3) tech-

nologie a 4) životní prostředí. Tyto „proudy“ měly vyhrazeny vlastní diskusní kroužky, jejichž hlavním tématem byly koncepty prostoru a toků. Reportům z těchto debat pak bylo věnováno závěrečné plénum, jež mimochodem ukázalo i limity interdisciplinarity. Projevilo se na něm totiž, že jednotlivé obory se tak trochu míjejí v tom, jak prostoru a tokům v něm rozumějí. Toto (očekávatelné) „prozření“ ovšem nebylo nijak na škodu; naopak, pro většinu zúčastněných bylo jistě inspirativní.

S výjimkou výše uvedeného „nezamýšleného důsledku“ prázdných sálů byla konference dobře organizačně zajištěna. Akademické vydavatelství Common Ground Publishing, jež konferenci pořádalo ve spolupráci Centrem Monashské univerzity v Pratu, má evidentně k dispozici zkušený logistický tým a jeho snaha o inovativní přístup k dramaturgii akademických konferencí má určitě smysl a zaslouží si uznání. Podle vyjádření organizátorů je jejich cílem vytvořit „komunitu vědění“ (včetně publikační podpory), nikoliv pouze uspořádat jednorázovou událost. V dalších ročnících konference snad bude tato ambice doprovázena i velkorysejším nakládáním s tokem času.